

AMERSFOORT TOEN EN NU

▲ Het nieuwe Soesterveen, aangelegd op een voormalig weiland. Op de achtergrond de wijk Overhees in Soest. Het paadje dat links langs het gebied loopt heet Boerenstreek. FOTO AD

▲ Jan Muis voor zijn plaggenhut, tussen 1915 en 1925. FOTO ARCHIEF EEMLAND

Strijd om restje veengebied

Met een petitie wil een actiecomité voorkomen dat het laatste stukje van het Soesterveen wordt aangetast door een nieuwbouwwijkje. Maar ooit was het vrijwel onbebouwd veengebied veel groter. Het 'natte goud' werd na 1400 massaal afgestoken.

Piet van Dijk

Soest

Tot begin jaren 60 hield Soest aan de zuidkant op bij de doorgaande weg die Nieuweweg, Beukenlaan, Laanstraat en Bekeringsstraat heet. Ten zuiden daarvan lag een uitgestrekt veengebied, het Soesterveen. Er woonden dagloners, bezembinders, armoedzaaiers, keuterboeren en een enkele grote boer. Zelfs tot in het begin van de twintigste eeuw stonden er plaggenhutten in het veen.

Nu is het oude, grote Soesterveen grotendeels bebouwd met de wijken Smitsveen (jaren 60), Klarwater (jaren 60 en 70), Overhees (jaren 70 en 80), Boerenstreek (jaren 90 en 10) en het bedrijventerrein Nieuwegracht (jaren 90). Autochtone Soesters zeggen echter nog steeds: woon je in het veen? Dan bedoelen ze deze wijken.

Grote laagte

Dat grote Soesterveen maakt zelf weer onderdeel uit van de Laagte van Pijnenburg. Dit is een grote laagte die ingeklemd ligt tussen Lage Vuursche en Baarn aan de noordkant, aan de tussen Soesterberg en Amersfoort en aan de noordoostzijde de stuwwal van Soest, de Eng.

Vanaf ongeveer het begin van het

Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) vond in deze laagte veenvorming plaats. Door de lemige, ondoordringbare ondergrond bleef het hemel- en

het kwelwater in deze kom staan en konden de planten niet goed verteren. Onverteerde plantenresten worden veen genoemd.

Eerst kwamen riet- en vooral zeggeveen (zegge is een cypergrassoort) tot ontwikkeling. Naarmate het veenpakket verder aangroeide, kwam de begroeiing meer en meer onder invloed van voeding met regenwater te staan, waardoor veenmosveen groeide; veenmos kan veel water opzuigen en regenwater vasthouden. De vorming van het veen heeft waarschijnlijk geduurd tot omstreeks het

► **Pas eind 14de eeuw deed de mens zijn intrede in het gebied**

begin van de jaartelling.

Tot ver in de middeleeuwen was het dus door die komligging een nat, moerassig gebied met laagveen (onder het maaiveld gevormd, gevoed door grondwater, voedselrijk) en hoogveen (boven het water gevormd, gevoed door regen en daardoor voedselarm).

Pas toen er turf werd gegraven, eind 14de eeuw en grootschaliger vanaf 1404 toen een ontginningsmaatschappij – De Gezellen van het Soesterveen – voor het veen werd opgericht, deed de mens zijn intrede in het gebied. Het gedroogde veen, turf, werd op platte pramen via sloten naar de Eem gebracht, waar het naar Amersfoort en Amsterdam werd verscheept.

Kaarsrechte streep

Toen er eind 14e eeuw ruzie ontstond tussen de turfstokers uit Soest en de turfstokers uit Utrecht die oprukten richting Soest, trok de Utrechtse bisschop Frederik van Blankenheim in 1394 een kaarsrechte streep tussen de ruziënde partijen: een sloot met een weg ernaast. En die bestaat nog steeds: dat is de Wieksloterweg. Wiek of Wyck betekent afwaterings-sloot. De laatste restjes veenaafgraving vonden in 1954 plaats.

Niet alles: twee kleine stukjes zijn anno 2021 nog bewaard gebleven. En dat heet nu het eigenlijke Soesterveen. Natuurmonumenten kocht de twee restanten in 1927 van de provincie Utrecht. Enkele jaren geleden werd weilanden tussen die restanten aangekocht en nat gemaakt (zie foto). Daarmee hoopt Natuurmonumenten het veen voor de toekomst te behouden. En juist aan de rand daarvan wil een projectontwikkelaar woningen bouwen.

SOESTERVEEN

Herstel is kwestie van lange adem

Het restje veen in het Soesterveen is sinds 1900 hard achteruitgegaan door ontginning, verdroging en omliggende bebouwing, vooral na 1950. Uit een kaart van 1900 blijkt dat er toen nog een behoorlijk veengebied aanwezig was met een aantal veenputten. Natuurmonumenten kocht de twee restanten in 1927 van de provincie Utrecht.

De twee hoogveengebiedjes worden verdeeld in een zuidoostelijk deel (tegen de Wieksloterweg aan) en een noordwestelijk (vlakbij de Boe-

▲ De boerderijen in het veen moesten plaatsmaken voor hoogbouwflats. FOTO ARCHIEF EEMLAND

renstreek). In het zuidoostelijke hoogveenrestant is al in de loop van de afgelopen decennia een aanvang gemaakt met het eco-

logische herstel van het gebied: na verwijdering van de bosopslag en het afplaggen van de veraarde top-laag van de veenbo-

dem is een aantal hoogveen- en natte heidesoorten teruggekeerd. Het zuidoostelijke deel is inmiddels bekend bij mensen die al jaren mee doen aan de Natuurwerkdag daar. Ook is er al jaren een club vrijwilligers actief die op gezette tijden onderhoudswerk doen in het veen. Opschietende boompjes, vooral berken en wilgen, worden verwijderd. De laarzen moeten dan aan, want ondanks die verdroging is het vooral in het najaar en de winter nog erg nat.